

بررسی نیاز گرمایی دوره گلدهی و میزان خودناسازگاری

در گرده‌افشانی هشت رقم زیتون (*Olea europaea*)

پژوهش موردی: منطقه طارم علیا

خسرو غریبی*، دکتر علی اصغر زینانلو**، مرجان پیشبین***

بازنگری، اصلاح و تکمیل: حسین رسول‌اف (فراوند)

چکیده

در فرایند برنامه‌ریزی برای پدید آوردن یک باغ جدید، تاریخ گلدهی، اطلاعات بسیار ارزشمندی را پیرامون رفتار یک رقم زیتون (آغاز دوره، حداکثر، و پایان دوره انتشار دانه‌گرده) ارائه می‌دهد. در مناطقی که فصلهای مختلف از هم جدا می‌شوند، تغییرات محیطی و بویژه، درجه حرارت، بر فعالیتهای رشدنموی گیاهان، تأثیر می‌گذارد. در همین راستا، پژوهش پیش‌رو، به منظور محاسبه‌های میزان واحدهای حرارتی دریافتی ارقام زیتون در ایستگاه تحقیقات زیتون طارم (منطقه عمده کشت زیتون در ایران) اجرا شد. در این پژوهش، صفت‌هایی همچون: زمان دقیق آغاز رشد گل‌آذین، آغاز بازشدن گلها، تمام‌گل و پایان گلدهی برای هر رقم، به ثبت رسید. بررسی مراحل فنولوژی زیتون نیز، براساس پروتکل BBCH¹ و محاسبه‌های خودناسازگاری برپایه فرمول زاپاتا و آرویو و میزان درجه - روز بر مبنای ۱۰ درجه سانتیگراد صورت گرفت. آنگاه با محاسبه‌های مربوط به واحدهای گرمایی از آغاز رشد درخت، میزان واحدهای درجه - روز دریافت شده از سوی درختان زیتون در منطقه طارم زنجان برای ارقام آریکین روغنی، زرد، کرونائیکی، ماری، دزفول، شیراز و مانزانیلا، به دست آمد. می‌توان نتیجه‌گیری کرد که برای مهمترین مرحله از فنولوژی گلدهی زیتون، یعنی مرحله تمام‌گل، در این هشت رقم، میزان واحدهای گرمایی بین ۴۰۰ تا ۴۴۲ واحد درجه - روز، مورد نیاز است. برپایه یافته‌های این پژوهش، رقم روغنی، با داشتن بالاترین شاخص خودناسازگاری ISI² و رقم دزفول، با کمترین اندازه از این شاخص، در گروه تاحدودی خودناسازگار، دسته‌بندی شدند. دیگر ارقام نیز، بین این دو شاخص قرار گرفتند. در این زمینه، می‌توان دلیل اصلی تغییر شاخص خودناسازگاری را در درجه حرارت محیط، جستجو کرد. بنابراین در هنگام توسعه باغهای زیتون، پیشنهاد می‌شود، با توجه به اینکه عامل اصلی تعیین تاریخهای گلدهی، میزان واحد حرارتی دریافتی هر رقم در منطقه است؛ ارزشگذاری و توجه بیشتری برای این پارامتر، در نظر گرفته شود.

کلیدواژه‌ها:

فنولوژی زیتون، واحدهای گرمایی، دوره گلدهی، شاخص خودناسازگاری (ISI)، درجه - روز رشد (GDD)، منطقه طارم علیا.

E-mail: kgh321@gmail.com

* کارشناس ارشد باغبانی؛ گروه تحقیق و بازاریابی صندوق بیمه کشاورزی

** عضو هیئت علمی مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر کرج

*** عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

1. BBCH (Biologische Bundesanstalt, Bundessortenamt & Chemische Industrie) Scale
2. ISI (Incompatibility Self Index)

